

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไข เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาการวิจัยงานวิจัยหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบการวิจัย
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ศึกษาปัญหาการวิจัย หลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบการวิจัย

1. **ศึกษาปัญหาการวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดการศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร
2. **ศึกษาหลักการทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยวิเคราะห์เอกสาร**
 - 2.1 ศึกษาหลักการทฤษฎีการบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 - 2.1 ศึกษาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 2.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
3. **การออกแบบงานวิจัย** กำหนดภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา ความมุ่งหมายในการวิจัย ความสำคัญของการวิจัย คำถามในการวิจัย กรอบความคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ

กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน
2. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 9 คน

3. หัวหน้ากลุ่ม/หัวหน้าหน่วย จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ตัวผู้วิจัยนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดเพราะการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นสัมผัสกับคนโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวโดยการศึกษาเอกสาร บทความ คำนำ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การพัฒนางานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา (สุพจน์ บุญยืน, 2549) การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ (วีระ หงษ์ทวี, 2545) การวิจัยเชิงคุณภาพ (ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2545) รูปแบบการลดปัญหานักเรียนติดยาเสพติด (พรหมมาศ สุวรรณวัฒนะ, 2544) นโยบายเปิดตลาดเสรีก๊าซปิโตรเลียมเหลว (วิจิตพงษ์ ชื่นทองทรัพย์, 2543)

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ผู้วิจัย กำหนดหัวข้อคำถามที่จะทำการศึกษาไว้อย่างกว้าง ๆ เป็นการล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามแบบเปิด ที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ มีการกำหนดคำถาม มีประเด็นสำคัญ คือ ปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข ลักษณะการสัมภาษณ์จะจัดรูปแบบอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์

1.3 การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ (informal observation) เพื่อศึกษา สังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยใช้เวลาในการสังเกตเป็นเวลา 1 เดือน โดยสังเกต การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานทั้ง 7 ด้าน กลุ่มอำนาจการ กลุ่มบริหารงานบุคคลกลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มนิติติดตามและประเมินผล กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน และหน่วยตรวจสอบภายใน โดยใช้แบบบันทึกการสังเกต (field note) สังเกตการปฏิบัติงาน สังเกตผลสำเร็จของงานตามแบบการสังเกตบันทึกพฤติกรรมของสำนักงาน ก.พ. สังเกตสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ จริยธรรม ความร่วมแรงร่วมใจ

1.4 การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร สถิติ ตัวเลข และข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ จากรายงานการควบคุมภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2552 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ซึ่งการวิเคราะห์เอกสารนี้ครอบคลุมงานทั้ง 7 ด้าน

1.4.1 กลุ่มอำนาจการ

1.4.2 กลุ่มบริหารงานบุคคล

1.4.3 กลุ่มนโยบายและแผน

1.4.4 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

1.4.5 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน

1.4.6 กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

1.4.7 หน่วยตรวจสอบภายใน

เมื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วทำการสรุปจัดประเภท (category) ดีความ (interpretation) และสรุปความ (summary)

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่ม/หน่วย แต่ละกลุ่มงาน ทั้ง 7 ด้าน คือ

1.2.1 กลุ่มอำนวยการ

1.2.2 กลุ่มบริหารงานบุคคล

1.2.3 กลุ่มนโยบายและแผน

1.2.4 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

1.2.5 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชน

1.2.6 กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

1.2.7 หน่วยตรวจสอบภายใน

วิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

- คำถามทุกคำถามต้องให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่ต้องการประเมิน หรือเป็นคำถามที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง
- คำถามต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีคำตอบเหมาะสมและถูกต้อง กล่าวคือ ถ้ากำหนดคำตอบตายตัวต้องแน่ใจว่าไม่มีคำตอบอย่างอื่น หรือมีก็เป็นส่วนน้อยมาก
- คำถามนั้นผู้ตอบต้องรู้จริงและตอบได้ แต่ไม่ควรเป็นคำถามที่ไม่อยากตอบ
- คำถามไม่ควรเป็นคำถามนำและนำคำตอบ

2.2 แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยบันทึกเกี่ยวกับรายละเอียดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่ม/หน่วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แบบสังเกต จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกกลุ่ม/หน่วยงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยรูปแบบการบันทึกแบ่งออกเป็นวันที่ เหตุการณ์ จะเป็นการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง บรรยายอย่างละเอียดถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคล สรุปรวมว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร และทำไม ในส่วนนี้จะไม่มีการตีความ ในส่วนของการวิเคราะห์เป็นส่วนของการตีความเบื้องต้น โดยใช้

แนวคิดทฤษฎีประกอบแสดงความคิดเห็น เน้นความหมายให้ชัดเจน และสร้างข้อสมมติฐาน ใน ส่วนของหมายเหตุเป็นการกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัย ผู้สังเกตจะบันทึกการที่ผู้วิจัยได้ใช้หรือความบกพร่องในการสังเกตปฏิกิริยาของผู้ถูกสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ขาดหายไป ต้องการเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้มีการปฏิบัติงานภาคสนามเป็นเวลา 1 เดือน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552

1. สภาพทั่วไปของการบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จากโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ ใน 7 ด้าน โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีวิเคราะห์เอกสาร

2. สภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไข ในการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 โดยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตและการวิเคราะห์เอกสาร ดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่มงาน/หน่วยงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 สังเกตการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 7 ด้าน

2.3 วิเคราะห์เอกสาร จากรายงานการควบคุมภายในของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รายงานการประเมินตนเองตามคำรับรองผลการปฏิบัติราชการ รายงานการตรวจสอบภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เอกสารการสัมมนาปัญหาของเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ เอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ กระทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือผู้วิจัยต้องวิเคราะห์และตีความข้อมูลอยู่ตลอดเวลา ขณะปฏิบัติงานภาคสนามอย่างละเอียดและเป็นระบบ มีการตรวจสอบข้อมูล (methodological triangulation) คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้หลักการวิเคราะห์แบบสามเส้า (triangulate) เป็นข้อมูลที่สอดคล้องตรงกัน เมื่อใช้การเก็บข้อมูล 3 วิธี คือ สัมภาษณ์ สังเกต วิเคราะห์เอกสาร และตรวจสอบจากผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 4 กลุ่ม เพื่อให้ผลทางการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือได้ หากการวิเคราะห์

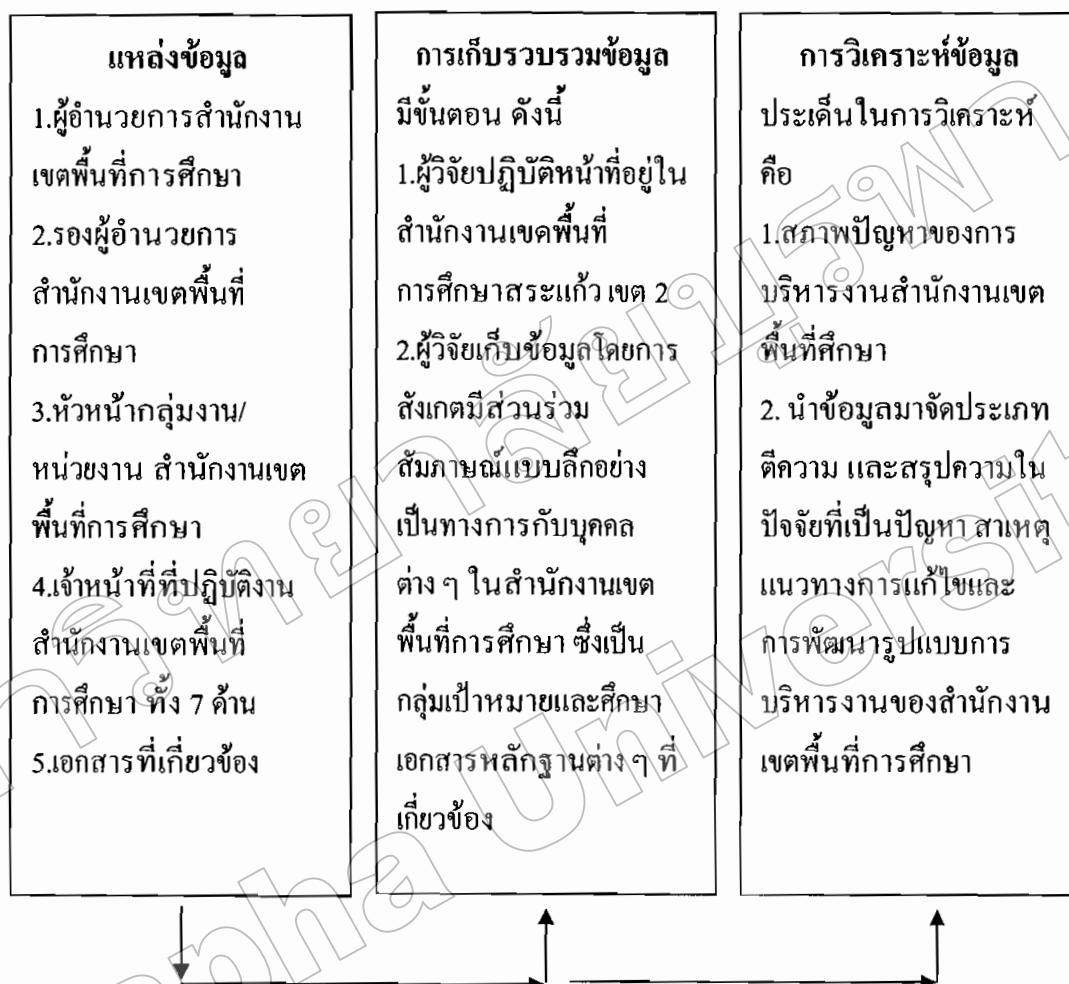
แบบสามเส้าเกิดปัญหาไม่ตรงกันควรมีการอภิปรายในกลุ่มผู้ประเมินและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ว่าข้อมูลหลักฐานใดน่าเชื่อถือที่สุด ทั้งนี้การตัดสินใจควรใช้ข้อมูลหลักฐานใดน่าเชื่อถือที่สุด ทั้งนี้การตัดสินใจควรใช้ข้อมูลหลักฐานและเหตุผลที่นำมาอ้างอิงเป็นสำคัญ แต่หากสรุปไม่ได้ให้ถือว่ายังไม่มีข้อยุติและควรหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย แล้ววิเคราะห์ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ สร้างข้อสรุป โดยวิธีการเชิงอุปนัยเป็นสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ สรุปได้ว่าจะดำเนินการ 3 ประการ คือ การจัดประเภทข้อมูล (category) การตีความ (interpretation) และการสรุปความ (summary) ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งเหล่านี้ คือ

1. บริบททั่วไปของการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ปัญหาการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. สาเหตุของปัญหาการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. แนวทางการแก้ไขปัญหการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การสรุปผลและการจัดทำรายงานการวิจัย

การเขียนรายงานและเสนอข้อมูลในรายงานนี้ ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เป็นหลัก โดยเมื่อเขียนรายงานจบ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านทบทวนและแสดงความคิดเห็นร่วมกันและดูว่าการตีความหมายของผู้วิจัยนั้นเที่ยงตรงตามผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติอยู่หรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงาน ฉบับสมบูรณ์

กล่าวโดยสรุป วิธีการดำเนินการวิจัยในการวิจัยในครั้งนี้ สรุปเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

ภาพที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย